

PROSESSKRIV

til

Høyesterett

Oslo, 2. februar 2026

Vår ref.: 326672-001

Sak 25-164215SIV-HRET

Ankende part: Staten v/Klima- og miljødepartementet og
Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8013 Dep, 0030 Oslo

Prosessfullmektig: Regjeringsadvokaten v/ advokat Karen Mellingen

Ankemotpart 1: Norges Naturvernforbund
Mariboës gate 8, 0183 Oslo

Prosessfullmektig: Advokat Asle Bjelland, CMS Kluge Advokatfirma AS

Ankende part 2: Natur og Ungdom
Myrens Verksted 3C, 0476 Oslo

Prosessfullmektig: Advokat Amund Noss, CMS Kluge Advokatfirma AS

Saken gjelder: Gyldigheten av statlige tillatelser til deponering av gruveavfall i Førdefjorden

**CMS Kluge Advokatfirma
Stavanger**
Olav Kyrres gate 21, Herbarium
Postboks 277
4068 STAVANGER

Tel: 51 82 29 00
Fax: 51 82 29 01
E-post: post@cms-kluge.com

CMS Kluge Advokatfirma Oslo
Bryggegate 6
Postboks 1548, Vika
0117 OSLO

Tel: 23 11 00 00
Fax: 23 11 00 01
E-post: post@cms-kluge.com

CMS Kluge Advokatfirma Bergen
Allehelgensgate 2
Postboks 394 Sentrum
5805 BERGEN

Tel: 55 21 98 00
Fax: 55 21 98 01
E-post: post@cms-kluge.com

Organisasjonsnummer

913 296 117 MVA

Bank

9685.27.21690 (driftskonto)
8396.07.70946 (driftskonto EUR)
9685.27.21755 (klientmidler)
9685.27.54068 (eiendomsmegling)
SWIFT: HANDNOKK

1 INNLEDNING

Vi viser til statens prosesskriv av 15. januar 2026 og Høyesteretts brev av 19. januar 2026 med frist til 2. februar for å besvare statens spørsmål.

2 STATENS SPØRSMÅL I PROSESSKRIV AV 15. JANUAR 2025

2.1 Spørsmål 1 og 2 (punkt 2.2 og 2.3)

I forlengelsen av statens syn på forståelsen av EFTA-domstolens tolkningsuttalelse avsnitt 34, stiller staten følgende spørsmål:

*Det **bes opplyst** om organisasjonene deler denne alminnelige forståelsen av norsk forvaltningsrett og «konseptet» full prøvning.*

Som redegjort for i anketilsvarets punkt 2.2, er miljøorganisasjonenes syn at vannforskriften § 12, jf. vanndirektivet artikkel 4 nr. 7, er en materiell kompetansebegrensning som kan prøves fullt ut av domstolen, både hva gjelder tolkning og subsumsjon. Vannforskriften § 12, jf. vanndirektivet artikkel 4 nr. 7, innebærer med andre ord ikke noe fritt skjønn. Miljøorganisasjonene har ikke oppfattet at det er, eller har vært, noen uenighet om dette.

Statens fremstilling av «konseptet» full prøving i punkt 2.2 synes ikke bare å gjelde spørsmålet om fritt skjønn, men også spørsmål om domstolene skal eller kan vurdere om tillatelsene kunne ha vært begrunnet med andre hensyn enn dem som er analysert og beskrevet i vedtaket. Staten er kjent med at partene er uenige om disse spørsmålene. Miljøorganisasjonenes syn er i korthet at domstolene ikke skal vurdere om tillatelsene kunne ha vært begrunnet med andre hensyn enn dem som er analysert og beskrevet i vedtaket, og domstolene har under ingen omstendighet noen plikt til å foreta en slik prøving. De nasjonale domstolenes oppgave er å kontrollere vedtakene, ikke å reparere dem.

Miljøorganisasjonenes syn på disse spørsmålene fremgår i punkt 7 i anketilsvaret, jf. også prosesskriv 2. november 2025 og lagmannsrettens dom punkt 8.5.

I punkt 2.3 stiller staten et nært forbundet spørsmål:

*Det **bes også opplyst** om at organisasjonenes syn er at domstolene er forhindret fra å ta hensyn til forvaltningens supplerende vurderinger «i etterkant av vedtakene» – slik lagmannsretten gjorde i punkt 8.4 og 8.5 om mineraltilgangshensynet.*

Miljøorganisasjonenes syn er som nevnt at domstolene ikke skal vurdere om tillatelsene kunne ha vært begrunnet med andre hensyn enn dem som er analysert og beskrevet i vedtaket, og domstolene har under ingen omstendighet noen plikt til å foreta en slik prøving, jf. de videre henvisninger ovenfor.

2.2 Spørsmål 3 (punkt 2.4)

Staten stiller følgende spørsmål knyttet til vurderingen i kongelig resolusjon av 23. mai 2025:

*Det **bes opplyst** om organisasjonene vil hevde at noen av vurderingene i begrunnelsen i innstillingen er uriktige. I så fall bes det helt konkret angitt om den eller de angjeldende punkter hviler på feil faktum, feil rettsanvendelse eller mangelfull utredning.*

Miljøorganisasjonene viser til punkt 7.3 i anketilsvaret. Videre er spørsmålet nærmere besvart i lagmannsrettens dom. Etter en gjennomgang av EFTA-domstolens tolkningsuttalelse avsnitt 33-34, legger lagmannsretten til grunn at hensynet til forsyningssikkerhet ikke er vurdert i tråd med kravene som kan utledes av tolkningsuttalelsen:

Lagmannsretten mener at det faktiske kunnskapsgrunnlaget staten har innhentet er utilstrekkelig. Staten har under ankeforhandlingen fremlagt noe dokumentasjon for å underbygge vurderingen i den kongelige resolusjonen om hensynet til forsyningssikkerhet. Det er tale om blant annet ulike pressemeldinger og artikler fra media, samt rapporter som generelt belyser blant annet spørsmål rundt forsyningssikkerhet for rutil, Norges nasjonale sikkerhetsstrategi og utviklingen i EU og for internasjonalt samarbeid på mineralområdet. Det foreligger imidlertid ingen analyse av Engebø-prosjektets betydning for forsyningssikkerheten i EØS-området. Det er ikke foretatt noen spesifikk, grundig vurdering av hvilken rolle rutil fra Engebø konkret kan spille for forsyningssikkerheten i Norge og EØS-området. Lagmannsretten er også enig med miljøorganisasjonene i at det er en svakhet ved vurderingene og innhenting av kunnskapsgrunnlag at det ikke har vært lagt til rette for offentlig deltakelse og innspill, selv om dette slik lagmannsretten ser det ikke er et utslagsgivende moment for vurderingen

Videre konstaterer lagmannsretten at det heller ikke er foretatt noen oppdatert vurdering av hva som skal veies mot de anførte tvingende allmenne hensynene:

I den kongelige resolusjonen 23. mai 2025 er det gitt en begrunnelse knyttet til behovet for mineraler og forsyningssikkerhet. Som redegjort for over, er det først her – og i prosesskriv under saksforberedelsen for tingretten og lagmannsretten – det redegjøres for på hvilken måte staten mener at hensynet til forsyningssikkerhet og mineraltilgang er en «overriding public interest» som kan begrunne unntak etter vanndirektivet artikkel 4 nr. 7 bokstav c og vannforskriften § 12. Det er imidlertid ikke samtidig foretatt en oppdatert vurdering av de hensynene dette momentet veies mot.

I resolusjonen punkt 1.2 er det vist til at departementet ikke kan se «at det har skjedd en utvikling eller tilkommet nye opplysninger om miljøkonsekvensene eller andre forhold av betydning for vurderingen som skal gjøres etter vanndirektivet artikkel 4 nr. 7, enn de som nevnes i vurderingen i det følgende». Videre er det gjort en oppsummerende samlet vurdering i punkt 2.4.

Vurderingen som fremgår av resolusjonen 23. mai 2025 er basert på et nytt hensyn som anføres som et helt sentralt moment ved avveiningen. Vurderingen av akkurat dette hensynet er også basert på noe nytt og oppdatert faktum, ved at det blant annet er henvist til utviklingen i den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa og EUs vedtakelse av CRMA i 2024. For øvrig henvises det altså til vurderinger gjort i de tidligere vedtakene fra 2015 til 2023 og under forberedelsen av disse vedtakene.

Det er ikke gjort noen oppdatert vurdering av alle relevante hensyn som inngår på begge sider i avveiningen. Selv om det i resolusjonen er henvist til at det ikke har skjedd noen endringer av betydning, er det ikke fremlagt noen underlagsdokumentasjon som underbygger at dette bygger på reelle analyser basert på et oppdatert kunnskapsgrunnlag. Dette underbygges også at av man ikke har «funnet grunn» til å forhåndsvarsle tiltakshaver eller øvrige interesserte, jf. side 2 i den kongelige resolusjonen.

Lagmannsretten tilføyer at staten har anført at det ved den samlede avveiningen etter vanndirektivet artikkel 4 nr. 7 bokstav b må legges vekt på at forringelsen – altså tapet av

miljøkvalitet, som hensynene som er anført å være av «overridig public interest» skal veies mot – er begrenset. De ankende parter er ikke enige i at tapet av miljøkvalitet er begrenset. Lagmannsretten viser til at staten er forpliktet til å foreta en samlet interesseavveining etter direktivbestemmelsen før tillatelse gis. Det er derfor forvaltningen som skal foreta denne avveiningen – og den skal bygge på en tilstrekkelig grundig analyse basert på et oppdatert faktagrunnlag

Miljøorganisasjonene tilføyer at en slik oppdatert vurdering, som forutsetningsvis vil bygge på andre hensyn enn i gjeldende tillatelser, også må omfatte spørsmålet om utvinning av rutil og granat kan gjennomføres uten sjødeponi, eventuelt med et mindre omfattende sjødeponi.

Utover dette understreker miljøorganisasjonene igjen at Kgl. res. av 23. mai 2025 ikke er tvistegjenstand. Som nevnt i anketilsvaret punkt 2.8 har beslutningen etter miljøorganisasjonenes syn liten interesse for saken, men den illustrerer at feilen i utslippstillatelsen ikke kan korrigeres uten at det gjennomføres en ny, fullstendig saksbehandling som faktisk kan sannsynliggjøre at forsyningshensyn gir staten hjemmel til å gi tillatelse, og at ny tillatelse deretter gis.

2.3 Spørsmål 4 (punkt 2.4)

I punkt 2.4 fremsetter staten også følgende spørsmål:

*Staten har oppfattet at organisasjonene mener det har betydning i herværende sak at innstillingen er basert på at vedtakene fra 2015-2023 er gyldige, og dersom dette er riktig forstått **bes det avklart** hvilken betydning dette har – dvs. hvilken betydning det har for vurderingen etter vannforskriften/vanndirektivet, og for spørsmålet om rettslig interesse, at departementene ikke fant vilkåret «anses ugyldig» i forvaltningsloven § 35 (1) bokstav c oppfylt.*

Betydning av at innstillingen er basert på at vedtakene er gyldige, er oppsummert i lagmannsrettens dom side 18:

Rettsvirkningene av at de opprinnelige vedtakene kjennes ugyldige, taler etter lagmannsrettens syn også mot å anse den rettslige interessen knyttet til disse for å være bortfalt. Ved ugyldighet må forvaltningen foreta en ny vurdering av om vilkårene for å gi tillatelse er oppfylt, som oppfylder kravene til forvaltningens vurderinger og saksbehandling etter forvaltningsloven og EØS-retten, se nærmere om dette i punkt 8.5 nedenfor. Beslutningen om ikke å omgjøre vedtakene, som er basert på at den opprinnelige forurensningstillatelsen er gyldig, kan derfor ikke anses for å erstatte de tidligere vedtakene. Omgjøringsbeslutningen reparerer heller ikke bruddet på EØS-retten når tillatelsene er funnet å være i strid med vanndirektivet, se lagmannsrettens vurdering i punkt 9.

Etter miljøorganisasjonenes syn er dette korrekt, og besvarer også statens spørsmål.

2.4 Spørsmål 5 (punkt 2.4)

Staten ber i punkt 2.4 dessuten om redegjørelse for de prosessuelle valgene miljøorganisasjonene har gjort i to ulike saker:

*Videre **ber staten om at Natur og Ungdom opplyser** hva som er årsaken til at de i saken som har ledet til den påankede dommen fra Borgarting lagmannsrett av 14. november 2025 (Høyesteretts sak 26-005381SIV-HRET) subsidiært trakk inn beslutningene om å ikke endre de*

opprinnelige godkjenningsvedtakene for de tre oljefeltene, men avstår fra dette i herværende sak; dvs. om det er en forskjell mellom sakene som forklarer den ulike tilnærmingen.

Staten har ikke forklart hvilken relevans dette spørsmålet måtte ha for den foreliggende saken. Spørsmålet gjelder et annet saksforhold der Natur og Ungdom er en av partene, og reiser andre faktiske og rettslige problemstillinger.

I denne saken har miljøorganisasjonene grundig forklart hvorfor Kgl. res. av 23. mai 2025 ikke er gjort til søksmålgjenstand, se blant annet anketilsvaret punkt 2.8.3 og punkt 12. I korthet påvirker ikke beslutningen av 23. mai 2025 miljøorganisasjonenes prinsipielle interesse i å få dom for vedtakenes ugyldighet. Beslutningen innebærer heller ingen eliminering av EØS-bruddet. Det gis bare en ny begrunnelse for et påstått gyldig vedtak. Det kan ikke på en forsvarlig måte tas stilling til om forsyningshensynet i dette tilfellet kan utgjøre et tvingende allment hensyn, uten en forutgående saksbehandling i forvaltningen som oppfyller vannforskriftens krav, med et etterfølgende nytt begrunnet vedtak.

2.5 Spørsmålet 6 (punkt 3.1.2)

I punkt 3.1.2 har staten fremsatt følgende spørsmål:

*Det **bes opplyst** om miljøorganisasjonene anfører at alle utredningsrapporter må oppdateres dersom forvaltningen skal ratihabere et vedtak.*

Hvorvidt en saksutredning må oppdateres som forberedelse til en ratihabisjon, lar seg ikke besvare generelt.

I denne konkrete saken er situasjonen at vannforskriften og vanndirektivet med tilhørende rettspraksis oppstiller krav til de analyser og utredninger som må foreligge før det kan treffes vedtak som gjør unntak for forbudet mot å forringe en vannforekomst. Den Kgl. res. av 23. mai 2025 oppfyller ikke disse kravene, og eliminerer ikke EØS-bruddet. Dette innebærer at statens synspunkter om ratihabisjon etter miljøorganisasjonenes syn ikke er aktuelle i denne saken. Det er uansett staten som må påvise at kravene til oppdaterte analyser, utredninger mv. før vedtak fattes er oppfylt i tilfelle av ratihabisjon.

2.6 Spørsmål 7 og 8 (punkt 4.2.3)

I punkt 4.2.3 ber staten miljøorganisasjonene om å avklare to forhold knyttet til ulempene ved sjødeponi:

- (i) *Hvilke dokumenter og vitneforklaringer fra tingretten miljøorganisasjonene vil påberope, og som ikke allerede inngår i utdraget for lagmannsretten.*
- (ii) *Opplyst om hvilke deler av tingrettens dom miljøorganisasjonene er uenig i, når det gjelder faktum og prognoser for sjødeponiets miljøvirkninger.*

Miljøorganisasjonene er enige med lagmannsretten i at det er tilstrekkelig å konstatere at den økologiske tilstanden går fra god til dårlig. Så lenge det skjer en forringelse, vil forvaltningen ikke ha materiell kompetanse til å gi utslippstillatelse med mindre det foreligger et tvingende allment hensyn («overriding public interest») etter vannforskriften § 12, jf. vanndirektivet artikkel 4 nr. 7. I vår sak har EFTA-domstolen avklart at de hensynene som utslippstillatelsen bygger på, ikke kvalifiserer som tvingende allmenne hensyn. Lagmannsretten har i samsvar med dette funnet det «klart» at unntaksvilkåret ikke er oppfylt. Forvaltningen hadde ikke materiell kompetanse til å gi tillatelse.

Partene er enige om at den økologiske tilstanden vil bli forringet. Problemstillingen er om kravet til «overriding public interest» er oppfylt. Det bør derfor ikke være nødvendig å bruke mye tid på å drøfte miljøkonsekvensene. Dersom staten likevel bruker tid på å bagatellisere miljøkonsekvensene, vil miljøorganisasjonene tilbakevise dette med utgangspunkt i vedtakenes egne beskrivelser og høringsuttalelser fra Havforskningsinstituttet som allerede er fremlagt i saken. Dette ble også opplyst i planmøtet.

Miljøorganisasjonenes naturfaglige syn er for øvrig at miljøkonsekvensene vil bli mer alvorlige enn det som er beskrevet i tillatelsene og tingrettens dom. De rettslige anførslene knyttet til dette ble frafalt i anken til lagmannsretten. Denne avgrensningen ble vurdert som nødvendig for at saken kunne bli forelagt for EFTA-domstolen.

For å underbygge at miljøorganisasjonene skal tilkjennes fulle sakskostnader for tingretten vil det bli påvist at anførslene for tingretten var godt begrunnet, herunder anførselen om at tillatelsene bygger på uforsvarlige prognoser om miljøkonsekvensene. Miljøorganisasjonene vil derfor kort forklare innholdet i anførslene og gi en oversikt over de dokumentene som underbygget anførslene. Det vil utelukkende bli vist til de dokumenter og vitneforklaringer som det er henvist til i miljøorganisasjonenes disposisjoner for tingretten.

3 KOMMENTAR TIL TVISTELOVEN § 30-4

Staten ber om samtykke til fremleggelse av 14 nye dokumenter. Bilag 13 og 14 gjelder offentlig kjent forvaltningspraksis. Miljøorganisasjonene er enige i at disse vedtakene bør gjennomgås under ankeforhandlingen og har ingen innvendinger til at de fremlegges.

Bilag 1 til 12 er ulike utskrifter fra internett. Statens ønske om å fremlegge disse dokumentene illustrerer at forvaltningen ikke har utarbeidet et helhetlig og konkret beslutningsgrunnlag før tillatelsen ble gitt, men i stedet legger opp til en forvaltningsbehandling i Høyesterett basert på en dokumentasjon som fremstår både mangelfull og vilkårlig. Som nevnt ovenfor, kan det ikke på en forsvarlig måte tas stilling til om forsyningshensynet i dette tilfellet kan utgjøre et tvingende allment hensyn, uten en forutgående saksbehandling i forvaltningen som oppfyller vannforskriftens krav, med et etterfølgende nytt begrunnet vedtak.

En del av det materialet som ønskes fremlagt må antas å ha svært liten bevisverdi og relevans. Artikler i Wikipedia kan som kjent redigeres av hvem som helst. Avisartikler fra Firda publisert i desember 2025 fremstår som svært lite relevant.

Miljøorganisasjonene samtykker ikke til at bilag 1 til 12 fremlegges. Kravet om «særlige grunner» synes ikke å være oppfylt. Det er ønskelig å unngå at saken endrer karakter etter at den er henvist. Miljøorganisasjonene antar at saken er henvist for å avklare generelle tolkningsspørsmål, ikke for å foreta faktiske vurderinger knyttet til rutil, herunder hvilke flaskehalsar som finnes i verdikjeden frem til titanmetall, muligheten for substitusjon med ilmenitt, muligheten til å om dirigere fra pigmentproduksjon til metallproduksjon osv. I vår vurdering av om det skal gis samtykke har vi også lagt vekt på signalet som ble gitt av forberedende dommer i planmøtet om at det er ønskelig å konsentrere saken om de rettslige spørsmålene.

Dersom materialet tillates fremlagt, vil miljøorganisasjonene overveie å fremlegge dokumentasjon som supplerer og korrigerer statens materiale.

* * *

Oslo, 2. februar 2026
CMS Kluge Advokatfirma AS

Asle Bjelland
advokat

Amund Noss
advokat